

Kulture u konfliktu

Bernard Lewis, *KULTURE U KONFLIKTU – Kršćani, muslimani i jevreji u Doba otkrića*, (Ljiljan, Sarajevo, 2002.)

Knjiga Bernarda Lewisa, *KULTURE U KONFLIKTU – Kršćani, muslimani i jevreji u Doba otkrića*, izašla je pred našu čitalačku publiku u prijevodu dr. Enesa Karića. Naime, niz predavanja koja je održao prof. Lewis 1993. godine u povodu obilježavanja petstote godišnjice pada Granade i progona muslimana i jevreja iz Španije, sabrana su i objavljena pod ovim naslovom.

Nadasve zanimljiv pristup razvoju najvećih svjetskih kultura, kroz prizmu susreta kršćanske Evrope i muslimanske Evrope (Španije), u kontekstu stalnih sukoba i konflikata, autor je poduzeo u tri poglavlja:

1. Osvajanje,
2. Izgon i
3. Otkriće.

Prvo poglavlje donosi pregled stanja na svjetskoj pozornici u srednjem vijeku: otkriće Amerike, pad muslimanske Španije, izgon muslimana i jevreja iz Španije, na drugom kraju Evrope u Rusiji izgon Tatara, porast moći Osmanlija i njihova vojna posjeta zidinama Beča. Svi ovi događaji rođeni su u sukobu dvije velike religije - kršćanstva i islama. Kršćanska Evropa, u nekoliko navrata dolazila je u susret i sa drugim velikim svjetskim kulturama, ali ni sa jednom povijest odnosa nije bila tako isprepletena ratovima i sukobima. Razloge za takve razlike u međusobnim susretima autor vidi u sljedećem: «Postojala je, također, jedna važna, zapravo suštinska, razlika između islama i drugih dviju starih svjetskih civilizacija. Kina je mjesto, Indija je mjesto, islam je religija.»¹ Zatim: «Za razliku od ovih etnički i geografski ograničenih civilizacija, islam je u nečelu bio univerzalan po svojim vjerovanjima, svojoj samopercepciji i svojim ambicijama.»² Univerzalan, kakav jeste, islam je u svojim ekspanzijama, vojnim i kulturnim, predstavljao stalnu i rastuću prijetnju Crkvi, kršćanstvu i nezavisnosti evropskih država.

Stoljeća u kojima se akumulirao strah među evropskim narodima, podjarivan iskrivljenim i zastrašujućim predstavama o muslimanima, doveo je do želje (kasnije i realizacije), istrebljenja svega drugačijeg i drugog (muslimanskog i jevrejskog), s područja pod dominacijom kršćanskih vladara, Španije, Italije, Portugala, Italije i Rusije.

U drugom poglavlju naslovljenom *Izgon*, autor se bavi uglavnom Španijom, sudbinom muslimana i Jevreja, njihovim putešestvijama nakon progona, sudbinom onih koji su ostali birajući pokršćavanje, ali i kolektivnom sviješću kršćanske Evrope, čiji strah od povratka muslimana, sa pročišćenjem «od kužne krvi» nije prestao, moglo bi se čak reći da je narastao. Sistematsko etničko čišćenje Evrope provođeno je i stoljećima kasnije, tako da 1492. godina, jeste početak velikog progona Jevreja, koji su «politički i vojno bili nevažni», i muslimana, koji su uvijek predstavljali moćnu političku i vojnu prijetnju, ali čak i oni koji su izabrali da prestanu biti Jevreji i muslimani (čak i njihovi potomci), u očima Crkve, i njenih predstavnika, nisu bili «čisti». O tome B. Lewis donosi podatak da su

španski biskupi od 1609. – 1614. godine ocijenili da oko 320.000 *moriscosa* (bivši muslimani i njihovi potomci) imaju biti protjerani zbog navodne zavjere sa stranim silama.

Izmišljeni strah i zabrinutost za kršćanstvo, čak i nakon progona *maranosa* (bivših Jevreja) i *moriscosa*, stalno će biti podjarivan. Briga za vjeru i pohlepa ujedinit će se, a cijenu su uglavnom plaćali narodi i civilizacije za koje je Evropa nalazila da su nepodobni ili bogati.

I u trećem poglavlju nazvanom *Otkriće*, autor se bavi Evropom u sukobu sa drugima poslije otkrića Amerike. Narodi sjeverne i južne Amerike, Indije, Azije, Afrike bivaju pod čizmom gospođe Demokratije, sve dotle dok «kolektivna zasićenost» nije rodila kolektivnu krivnju. Iz posljednjeg poglavlja moglo bi se zaključiti da ugnjetavani narodi na kraju trebaju

biti zahvalni, jer je evropska moderna civilizacija ipak, kroz svoje zanimanje za druge, očuvala njihovu baštinu i kulturu, koja je usput obogatila evropske muzeje i privatne kolekcije.

Na kraju knjige priređivač je štampao i dio intervjuja Edwarda Saida te njegovu kritiku Lewisovih teza postavljenih u ovoj, ali i u drugim njegovim djelima s područja tumačenja islam nasuprot kršćanstvu.

Senada Hasanbašić

Bilješke

m

¹ Bernard Lewis, *Kulture u konfliktu*, Sarajevo, 2002., str. 19

² Bernard Lewis, *Kulture u konfliktu*, Sarajevo, 2002., str. 20

POTRESNI ROMAN O GENOCIDU NAD BOŠNJACIMA

Mirsad Sinanović, *Žrtvovanje vuku*,
(Prometej, Sarajevo, 2003.)

Mirsad Sinanović je našoj javnosti dosad bio poznat uglavnom kao novinar. Pisao je za Preporod, zajedno s nama osnovao je Muslimanski glas, dugo godina radio u njemu, zatim u Ljiljanu, gdje i danas piše, a u toku agresije objavio je niz ratnih reportaža za šta je dobio nagradu Udruženja novinara BiH kao najbolji ratni reporter 1994.g. Na temelju toga iskustva, objavio je i zapažene patriotske priče za djecu *Osman i aždaha*.

Tokom strahota koje je doživio i kojih se nagledao tokom genocidnog velikosrpskog i velikohrvatskog pohoda na muslimane Bosne, Sinanović se stalno pitao o izvorima genocidnih poriva koji se, tokom povijesti, više puta probudiše u jednom dijelu srpskog naroda. Jedan

od tih otrovnih izvora je politeističko slavensko naslijeđe kod ovog dijela Srba. Odatle i naslov romana, koji sugeriše četničko klanjanje jednoj šumskoj životinji, koju su obožavali praslaveni i Slaveni i kojoj poklanjaju svoje žrtve. Pokloniti žrtvu ovoj krvoločnoj životinji – to je izraz slave i «ljudskosti», pobožni politeistički čin.

Ta žrtva može biti bilo ko, ali je – tokom više stotina godina – ona pronađena u srpskim susjedima koji se ne klanjaju ni vuku ni Hristosu već Nevidljivom a Sveprisutnom Bogu i kojima se gadi ubijanje ljudskih ili drugih živih bića. Naravno, riječ je o muslimanima Balkana.

Sinanović prati narastanje te krvoločne svijesti u selima Zavajta, u blizini Čelebića, daleko od Foče, u blizini granice sa C. Gorom, gdje bistra Tara teče do Šćepan-polja. Tu se polahko, na nekoj «slavi», okupljaju idolopoklonici vučijeg božanstva, gdje se širi ideologija SDS-a i gdje se nazdravlja za buduće hajke na žrtve šumskom božanstvu. Ali ovaj pisac, humanist, pravo muslimansko srce, ne želi da za tu krvoločnu hajku optuži čitav jedan narod; on u njemu pronalazi iznimke, ljude koji su vidjeli svijeta i koji su na Zavajt došli kao na godišnji odmor. Sami su iznenađeni krvološtvom koje kvasa. Jedan od takvih Srba, Stojan, uskoro će biti ekskomuniciran iz establišmenta ove politeističke religije, i